

Skupnostno tolmačenje v Sloveniji

Tamara Mikolič Južnič, Nike K. Pokorn

1 Uvod

Skupnostno tolmačenje v prispevku definiramo v skladu z mednarodnim standardom ISO 13611:2014. Gre za poklic tolmačev za potrebe javnega sektorja, v okviru katerega skupnostni tolmači »z govorom ali kretnjami omogočajo dostop do storitev javnega sektorja ljudem, ki zaradi nerazumevanja jezika okolja teh storitev brez njihove pomoči ne bi mogli uporabljati oz. bi do njih dostopali v okrnjeni obliki in bili deležni nekvalitetne obravnave« (Pokorn 2019: 34). Področja, na katerih največkrat delujejo skupnostni tolmači, so zdravstvo, šolstvo, verske organizacije, azilni postopki itn. Čeprav pogosto sodno tolmačenje velja kot ena vrsta skupnostnega tolmačenja, sta v Sloveniji področje sodnega tolmačenja in status sodnih tolmačev zakonsko posebej urejena, zato sta v prispevku omenjena le obrobno.

Tradicija raziskovanja na področju skupnostnega tolmačenja ima na Slovenskem razmeroma dolgo zgodovino, saj se je potreba po profilu tolmačev, ki bi lahko bili kos spremenjenim razmeram v državi, v kateri je imigracija ljudi iz jezikovnih skupin, ki pred tem niso bile prisotne (npr. arabščina, perzijsščina, kitajščina), postajala vse pogostejša, zaznala že sredi prvega desetletja 21. stoletja. Čeprav kljub številnim in obsežnim prizadevanjem (Pokorn in Mikolič Južnič 2021; Maček in Biffio Zorko 2021) sicer še vedno ni univerzitetnega študija na tem področju, je potekalo več projektov in pobud,

tako na nacionalni kot evropski ravni, katerih namen je bil ponuditi sistematske rešitve za potrebe po skupnostnih tolmačih, zlasti na področju zdravstva.

Namen prispevka je torej osvetliti razvoj skupnostnega tolmačenja na področju zdravstva v Sloveniji ter predstaviti rezultate projektov in pobud, v okviru katerih so nastala tudi orodja oz. pripomočki ter pomembni dokumenti, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju.

2 Projekti na področju skupnostnega tolmačenja in njihovi rezultati

2.1 Prvi projekti

Prvi projekt na temo skupnostnega tolmačenja na področju zdravstva v Sloveniji sega v leto 2007, ko se je Oddelek za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pridružil evropskemu projektu **MedInt – Development of a curriculum for medical interpreters** (Priprava študijskega programa za skupnostne tolmače v zdravstvu, 2007–2009) (Ertl in Pöllabauer 2010), katerega namen je bil načrtovati evropske smernice izobraževanja tolmačev za zdravstvo ter vzpostaviti mrežo deležnikov na področju zdravstvene oskrbe. Temu projektu je sledil še nacionalni raziskovalni projekt **Tolmačenje za potrebe zdravstva v Sloveniji** (2010–2013), katerega glavni dosežek je priprava predloga za enoletni specialistični študij za tolmačenje v zdravstvu, ki pa zaradi pomanjkanja sredstev in usposobljenih učiteljev ni zaživel (Gorjanc in Pokorn 2013).

Predlog izobraževanja je nastal na podlagi obstoječih programov izobraževanja skupnostnih tolmačev po svetu, pri čemer je pomembno vlogo igral finančni aspekt: v tedanjem obdobju državnih varčevalnih ukrepov, povezanih s splošno finančno krizo, je bil največji izziv zadostiti želenim kakovostnim standardom ob čim večji finančni učinkovitosti. Predvideni program, enoletni specialistični študij, bi obsegal 60 kreditnih točk, vključeval tako frontalni pouk kot tudi izobraževanje na daljavo s pomočjo platforme Moodle¹ in bil sestavljen modularno: vsak modul, ki se osredotoča na posamezno področje skupnostnega tolmačenja (zdravstvo, pravne in upravne storitve ipd.), bi bilo mogoče opraviti ločeno in zanj pridobiti certifikat. Študent bi tako lahko izvedel module postopno in na ta način opravil celoten študijski program (Gorjanc in Pokorn 2013: 31–33).

Potreba po skupnostnih tolmačih je bila prepoznana tudi na ravni univerzitetnega študija tolmačenja na Univerzi v Ljubljani. Čeprav je ta magistrski študij osredotočen

1 Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, tj. Modularno objektno usmerjeno dinamično učno okolje (<https://www.moodle.si/>).

večinoma na konferenčno tolmačenje, od leta 2012 vključuje tudi module, namenjene tolmačenju za skupnost.

Raziskovanje skupnostnega tolmačenja se je kljub temu nadaljevalo in leta 2016 je bila objavljena prva slovenska monografija, posvečena skupnostnemu tolmačenju (Gorjanc in Morel 2016).

Vzporedno so potekali tudi projekti in pobude, osredotočeni na vzpostavljanje kakovostnega sodnega tolmačenja, npr. **EULITA**² in **TRAFUT**³ (gl. Maček in Paolucci 2019), izvirajoči iz direktive Evropske unije 2010/64 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih. Na podlagi omenjenih in podobnih pobud je bilo v letih 2018–2019 na Univerzi v Ljubljani osnovano prvo krajše specialistično izobraževanje za sodne tolmače (Maček in Schlamberger Brezar 2019), ki obsega 150 kontaktnih ur oz. 17 kreditnih točk in primarno vključuje tri tematska področja: Izbrana poglavja iz civilnega, kazenskega in upravnega prava, Prevajanje pravnih besedil ter Tolmaške tehnike.⁴

2.2 Novi jeziki, novi izzivi – večjezični priročnik za zdravstvo in zdravstvena večjezična aplikacija

V prvih dveh desetletjih 21. stoletja je Slovenija iz tradicionalno manj zanimive destinacije za migracije (če izključimo tradicionalne priseljence iz bivših jugoslovanskih republik) postopoma postala bodisi cilj bodisi prehodna točka vse večjega števila oseb iz jezikovnih skupin, ki pred tem niso bile prisotne na njenem ozemlju. Spremembi sta botrovala predvsem dva dogodka: vstop Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 (Gorjanc in Pokorn 2013) in t. i. evropska migrantska kriza, v zvezi s katero je od leta 2015 slovenske meje prečkalo več sto tisoč migrantov (Pokorn in Mikolič 2021). V tem obdobju so v Sloveniji potekale raziskave o skupnostnem tolmačenju za potrebe prisilcev za mednarodno zaščito v okviru evropskega projekta F9 MIME (Mobility and Inclusion in Multilingual Europe, Mobilnost in inkluzivnost v večjezični Evropi), in sicer so se osredotočale predvsem na vprašanje, ali tolmačenje za potrebe skupnosti zmanjšuje motivacijo za učenje jezika družbe in na ta način zmanjšuje jezikovno inkluzivnost. Rezultati so pokazali, da te povezave ni in da tolmačenje ne zavira želje po učenju dominantnega jezika družbe (Pokorn in Čibej 2017, 2018a, 2018b, 2022). Raziskave so tudi razkrile, da je največja potreba po jezikovni podpori še posebej prisotna v uradnih

2 European Legal Interpreters and Translators Association, tj. Evropsko združenje pravnih tolmačev in prevajalcev (<http://www.eulita.eu/>).

3 Training for the Future; <http://www.eulita.eu/training-future>.

4 Več podrobnosti na <https://www.ff.uni-lj.si/izobrazevanja/center-za-izobrazevanje>.

situacijah in v zdravstvu. Slovenija je bila zlasti na področju zdravstva (pa tudi drugih področjih javnega življenja) skoraj popolnoma nepripravljena na soočanje z množico neznanih jezikov, ki je povzročala hude komunikacijske ovire. Ministrstvo za notranje zadeve je zato v sodelovanju z Evropsko unijo (Skladom za azil, migracije in vključevanje) sofinanciralo projekt **Izdaja slovarja, namenjenega lažji komunikaciji migrantov z zdravstvenim osebjem**, ki je potekal med letoma 2016 in 2018.

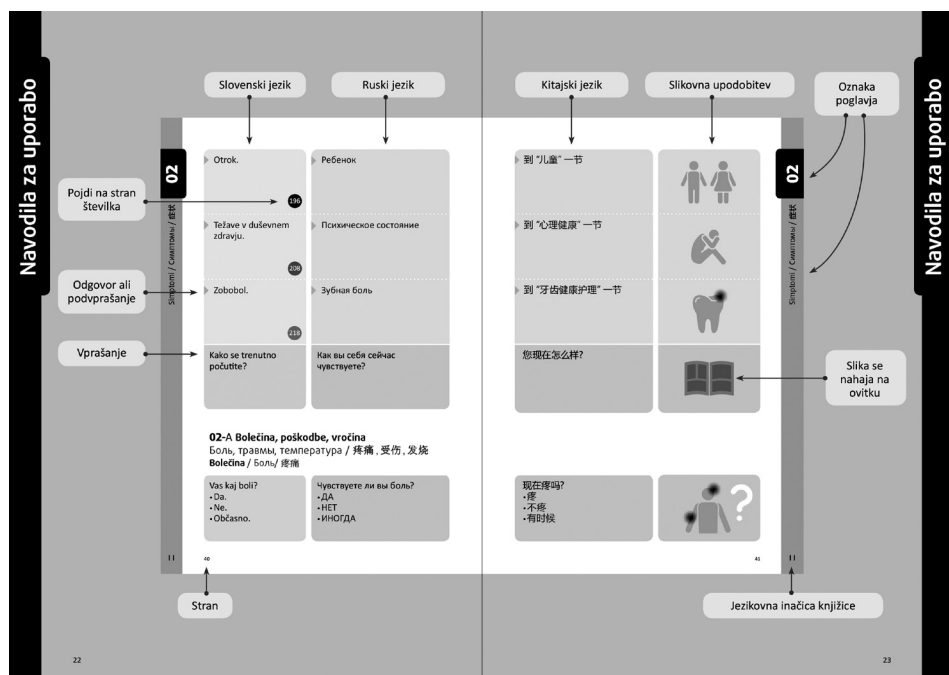
Pri interdisciplinarnem projektu so sodelovale prevodoslovke, medicinske antropologinje, zdravnice, medicinske sestre in sociologinja s treh fakultet Univerze v Ljubljani (Filozofska fakulteta, Medicinska fakulteta, Zdravstvena fakulteta) ter dveh izmed najpomembnejših institucij na področju zdravstva, Zdravniške zbornice Slovenije in Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Projekt se je posvetil dvema poglavitnima ciljema, in sicer pripravi *Večjezičnega priročnika za lažje sporazumevanje v zdravstvu* in organizaciji strokovnega usposabljanja o delu s tujejezičnimi pacienti v zdravstvu.

Večjezični priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu vključuje osem jezikov, razporejenih v štiri knjige, ki so bile izdane kot brezplačni izvodi tako v tiskani kot elektronski obliki:

- I. slovensko-angleško-francoski (Hirci et al. 2017a): http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_ang_fr_ponatis_www_skupaj.pdf;
- II. slovensko-rusko-kitajski (Hirci et al. 2017b): http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_kit_rus_ponatis_www_skupaj.pdf;
- III. slovensko-arabsko-farsi (Hirci et al. 2017c): http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_arab_far_ponatis_www_skupaj.pdf;
- IV. slovensko-albanski (Hirci et al. 2017d): http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_alban_ponatis_www_skupaj.pdf.

Vsebinsko so pripravile projektne sodelavke v skladu s standardnim potekom srečanja med pacientom in zdravstvenim osebjem, prevedli in pregledali pa so jo tako prevajalci kot tudi zdravniki oz. zdravstveni delavci, saj je zanesljivost vsebin bila primarnega pomena.

Glavna poglavja, ki jih obsegajo priročniki, so: 1. Sprejem; 2. Simptomi; 3. Bolezni; 4. Alergije, zdravila, navade; 5. Pregled; 6. Preiskave; 7. Navodila; 8. Zdravje žensk in otrok; 9. Duševno zdravje; 10. Zobozdravstvo. Ob tem obsegajo še kratek Uvodnik, Priporočila za zdravstvene delavce, Navodila za uporabo, Dodatne informacije, Splošne fraze in Vire. Zaradi pričakovane raznovrstne izobrazbene stopnje uporabnikov zdravstvenega sistema so izrazom in frazam dodani tudi piktogrami, ki naj bi osebam s slabšim poznavanjem jezika (ko gre npr. za *linguo franco*, kot je angleščina) oz. slabo pismenim osebam pomagali pri razumevanju. Slika 1 prikazuje tipično razporeditev vsebine in navodila za uporabo priročnika.

Slika 1: Navodila za uporabo slovensko-rusko-kitajskega priročnika.

Ob samem priročniku je nastala tudi posebna monografija z naslovom *Večjezično zdravje: komunikacijske strategije in večkulturni stiki s tujejezičnimi bolniki v slovenskem zdravstvenem sistemu* (Pokorn in Lipovec Čebren 2019), v kateri so povzeti geneza priročnika ter rezultati znanstvenih raziskav, opravljenih v sklopu projekta.

Na spletni strani projekta (<http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/>) je poleg priročnika na voljo tudi kratek *Obrazec zdravljenje, kontrola* v štirih različicah (slovensko-angleško-francoski, slovenski-rusko-kitajski, slovensko-arabsko-farsi in slovensko-albanski), v katerem so povzeta osnovna zdravniška navodila v zvezi s predpisanimi zdravili in naročanjem kontrole.

Priročnik je bil v nadaljevanju tudi predmet študije o uporabnosti (Pokorn et al. 2024), v okviru katere sta bili uporabljeni dve različni metodi, s katerima se je testiralo, ali zdravstveni delavci lahko dejansko komunicirajo s tujejezičnimi pacienti s pomočjo priročnika. Uporabljena je bila tako metoda simulirane igre vlog kot tudi metoda opazovanja v klinični praksi. Rezultati kažejo, da so na splošno uporabniki zadovoljni z *Večjezičnim priročnikom za lažje sporazumevanje v zdravstvu*, vendar se je izkazalo tudi, da je uporaba tovrstnih priročnikov omejena, saj se zaradi odsotnosti glasu in pretiranega

naslanjanja na pisni format izgubi očesni stik med zdravstvenim delavcem in pacientom, poleg tega pa priročnik omogoča le najbolj osnovno obravnavo in ne ponuja dovolj podpore pri bolj zapletenih situacijah. Prav tako so uporabniki pogosto izpostavili, da bi elektronski format (v obliki spletne ali mobilne aplikacije) olajšal uporabnost in povečal funkcionalnost.

Tako se je porodila ideja o večjezični aplikaciji, ki bi jo lahko zdravstveni delavci uporabili pri svojem delu neposredno na računalniku ali mobilnem telefonu in ki bi funkcionalnost tiskanega priročnika nadgradila ne samo v praktičnosti uporabe, temveč bi omogočila stik tudi s tistimi uporabniki zdravstvenih storitev, ki so (funkcionalno) nepismeni, tudi z možnostjo glasovnega predvajanja vprašanj oz. odgovorov v izbranih jezikih. **Zdravstvena večjezična aplikacija ZVEJA**, avtorici katere sta Nike K. Pokorn in Marija Milavec Kapun, je nastala pod okriljem raziskovalnega programa Teoretično, opisno in uporabno prevodoslovje (P6-0446) ter ponuja popolnoma prenovljene in dopolnjene vsebine za zdravstveno obravnavo v slovenščini in tujih jezikih (zaenkrat poleg slovenščine vključuje angleščino, francoščino, italijanščino, nemščino, perzijsčino, albanščino, ruščino, kitajščino, ukrajinščino in arabščino, predvidoma pa bodo v prihodnosti dodani še nekateri drugi jeziki). V prostem dostopu bo na voljo leta 2025.

2.3 Izobraževanje skupnostnih tolmačev in medkulturnih mediatorjev

Ena od vrzeli, ki je bila ugotovljena pri projektu Tolmačenje za potrebe zdravstva v Sloveniji (gl. razdelek 2.1), je bilo pomanjkanje učiteljev, usposobljenih za poučevanje skupnostnega tolmačenja. Težava se je še dodatno zaostрила ob pojavljanju novih jezikov, kot omenjeno v razdelku 2.2. Če bi torej želeli uvesti kakršnokoli izobraževanje skupnostnih tolmačev za take jezike, je bilo nujno potrebno najprej izobraziti učitelje. V ta namen je v okviru programa Erasmus+ nastal projekt **TRAMIG – Training newly arrived migrants for community interpreting and intercultural mediation** (Izobraževanje novih migrantov za skupnostno tolmačenje in medkulturno mediacijo), ki je povezal šest institucij iz štirih držav: Univerzo v Ljubljani, univerzo Oslo Metropolitan na Norveškem, Aristotelovo univerzo v grškem Solunu, Univerzo v Trstu in Okrajno upravo za zdravstveno oskrbo v Reggio Emilia v Italiji ter slovenski Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Namen projekta je bil izboljšati vključevanje novih migrantov v državi gostiteljici predvsem s treh vidikov: 1. omogočiti jim dostop do javnih storitev; 2. omogočiti, da lahko delajo neodvisno kot skupnostni tolmači in/ali medkulturni mediatorji, zlasti na področju zdravstva; 3. izučiti jih, da lahko delajo kot učitelji asistenti na študijskih programih za skupnostne tolmače in medkulturne mediatorje.

Da bi dosegli zastavljene cilje, so v okviru projekta TRAMIG potekale različne aktivnosti. Prvo pomembno fazo je predstavljal pregled delovanja, statusa ter vloge medkulturnih mediatorjev in skupnostnih tolmačev, ki delajo v zdravstvu, na podlagi katerega so bile izluščene skupne točke in razlike v izobraževanju ter sta bila izoblikovana opisa obeh profilov (Pokorn et al. 2020), na podlagi katerih sta nastali dve vrsti nacionalnih poklicnih kvalifikacij, opisani v nadaljevanju. Težava, s katero se namreč soočamo v številnih državah, je nejasna ločnica med profiloma, ki lahko pripelje do komunikacijskih ovir, nezadovoljivih storitev, nezadovoljnih uporabnikov (tako zaposlenih kot uporabnikov zdravstvenega sistema), ekonomskih posledic in v ekstremnih primerih tudi hujših zdravstvenih posledic, povezanih z nepravilnim dojemanjem zdravstvenega stanja tujejezičnega bolnika (Pokorn in Mikolič Južnič 2020a).

Naslednja faza je bila priprava predloga za nacionalno poklicno kvalifikacijo za skupnostne tolmače in medkulturne mediatorje (gl. razdelek 4 v nadaljevanju). Urejanje statusa omenjenih profilov na formalni ravni namreč lahko migrantom omogoči boljše možnosti za vstop na trg dela in jim pomaga do bolj enakopravne vključitve v državo gostiteljico.

Z vidika potreb, vezanih na izobraževanje, so najpomembnejši dosežki oblikovanje delovne definicije profila učitelja skupnostnega tolmačenja oz. medkulturne mediacije (Pokorn in Mikolič Južnič 2020b), priprava učnih modulov za izobraževanje učiteljev skupnostnega tolmačenja oz. medkulturne mediacije, zbranih v prosto dostopni monografiji (Pokorn, Viezzi in Radanović-Felberg 2020), ter usposabljanje kandidatov, izbranih med osebami, ki že delujejo kot skupnostni tolmači ali medkulturni mediatorji, za učenje v paru v izobraževalnih programih za skupnostno tolmačenje ali medkulturno mediacijo. Materiali in video posnetki, ki so nastali v okviru izobraževanj, so dostopni na spletni strani projekta (<http://tramig.eu/outputs/>) in vključujejo med drugim naslednje teme:

- Izkustveno in kombinirano učenje (<https://video.arnes.si/watch/knanfQREJknH>);
- Igra vlog kot pot do znanja (<https://video.arnes.si/watch/O1qCOHclKXJe>);
- Kodeksi ravnanja in Etični kodeksi (<https://video.arnes.si/watch/g1ULZeZeQsAG>);
- Projektno učenje skozi simulacijo (<https://video.arnes.si/watch/O2dKZvLTiNmM>);
- Priprava vaj z metodo igre vlog (<https://video.arnes.si/watch/LdVcJoXU7X52>);
- Ocenjevanje aktivnosti z igro vlog (<https://video.arnes.si/watch/jblbHRubkmEM>);
- Opazovanje in izvajanje medkulturne mediacije skozi praktično usposabljanje (<https://video.arnes.si/watch/QpnCPk4mxiaI>);

- Ocenjevanje praktičnega usposabljanja (<https://video.arnes.si/watch/HmpeNanXpXC4>);
- Vrednotenje in ocenjevanje na tolmaških izobraževalnih programih (<https://video.arnes.si/watch/M1UfNbrZpNZV>);
- Praktične metode za ocenjevanje na študiju skupnostnega tolmačenja (<https://video.arnes.si/watch/H1NlGqJMuKfZ>).

3 Etični kodeks in standardi prakse

V želji, da bi se tako kot v nekaterih drugih državah v Evropi in po svetu tudi v Sloveniji vzpostavili visoki standardi za izvajanje storitev skupnostnega tolmačenja, sta v začetku leta 2021 nastala dva dokumenta, pod katera so se podpisala štiri nacionalna stanovska in strokovna združenja s področja tolmačenja in prevajanja (Slovensko translatološko društvo STRIDON, Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije, Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije ter Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik):

- Etični kodeks skupnostnih tolmačev (<http://stridon.si/files/2021/02/Etic%CC%8Cni-kodeks-skupnostnih-tolmac%CC%8Cev.pdf>)
- Slovenski standardi prakse za skupnostne tolmače (<http://stridon.si/files/2021/03/210310-Slovenski-standardi-prakse-za-skupnostne-tolmac%CC%8Ce-1.pdf>)

Namen dokumentov, ki so nastali na podlagi številnih podobnih dokumentov, uveljavljenih v državah, kjer je področje skupnostnega tolmačenja najbolj razvito (npr. na Norveškem, Finskem, Irskem, v Avstraliji in nekaterih državah ZDA), je ponuditi odgovore na etična vprašanja, ki se pojavljajo pri skupnostnem tolmačenju, ter razširjati in spodbujati dobre prakse. Posebnost slovenskega kodeksa in standardov je, da združujejo najsodobnejša dognanja iz prevodoslovja s tolmaško prakso, in sicer tako, da se premikajo s področja čiste deontološke etike na področje konsekvencialistične etike ter usmerjajo tolmače, da se odločijo v dani situaciji tako, da ocenijo, ali bodo posledice storjenega dejanja dobre ali slabe.

4 Nacionalna poklicna kvalifikacija

V skrbi za vse večjo profesionalizacijo tolmaških storitev, zlasti v zdravstvu in drugih podobno visoko rizičnih kontekstih, je v okviru projekta TRAMIG leta 2019 vznikla pobuda za pripravo nacionalnih poklicnih kvalifikacij skupnostni tolmač in medkulturni mediator. Leta 2020 sta tako nastali prvi nacionalni poklicni kvalifikaciji (NPK)

na tem področju: skupnostni tolmač za albanski jezik / skupnostna tolmačka za albanski jezik in medkulturni mediator / medkulturna mediatorica.

Bistvene razlike med obema profiloma se kažejo že v njunem osnovnem ustroju: NPK skupnostni tolmač je vezana na specifični jezik ter s tem povezane specifične kompetence iz tolmačenja in prevajanja med slovenščino in danim jezikom, medtem ko poklicne kompetence medkulturnih mediatorjev ne omenjajo konkretnega tujega jezika, prav tako se za izvajanje poklica ne zahtevajo (in ne preverjajo) specifične tolmaške in prevajalske kompetence.

Pomemben doprinos NPK je torej seznam kompetenc, ki se pričakujejo od profesionalnega skupnostnega tolmača oz. medkulturnega mediatorja in ki so ključno drugačne tako med tema profiloma kot z ozirom na druge sorodne profile (sodnih tolmačev, konferenčnih tolmačev). Dokumenti, ki so prosto na voljo, so koristni tudi kot priprava na izpit za pridobitev NPK. Dostopni so na naslednjih povezavah:

- Skupnostni tolmač / skupnostna tolmačka za **albanski** jezik
 - o poklicni standard: <https://npk.si/katalogi/8048327/ps/>
 - o katalog znanja: <https://npk.si/katalogi/8048327/>
- Medkulturni mediator / Medkulturna mediatorica:
 - o poklicni standard: <https://npk.si/katalogi/2087115/ps/>
 - o katalog znanja: <https://npk.si/katalogi/2087115/>

Objavljeni so tudi poklicni standardi ter katalogi znanja za skupnostne tolmače za arabski, perzijski in ukrajinski jezik, vendar zaradi organizacijskih razlogov izvajanje še ni steklo. Podatki o teh NPK so na voljo na navedenih povezavah:

- Skupnostni tolmač / skupnostna tolmačka za **perzijski** jezik
 - o poklicni standard: <https://npk.si/katalogi/4461446/ps/>
 - o katalog znanja: <https://npk.si/katalogi/4461446/>
- Skupnostni tolmač / skupnostna tolmačka za **arabski** jezik
 - o poklicni standard: <https://npk.si/katalogi/2842284/ps/>
 - o katalog znanja: <https://npk.si/katalogi/2842284/>
- Skupnostni tolmač / skupnostna tolmačka za **ukrajinski** jezik
 - o poklicni standard: <https://npk.si/katalogi/5614561/ps/>
 - o katalog znanja: <https://npk.si/katalogi/5614561/>

5 Sklepne misli

Bodoči izzivi se tako kažejo na raziskovalnem področju, kjer bi bilo treba kontinuirano spremljati potrebe po skupnostnih tolmačih na različnih segmentih družbe: npr.

potrebe po jezikovni podpori na področju šolstva so še popolnoma neraziskane. Na področju izobraževanja bi bilo treba narediti odločnejši korak v smeri formalnega izobraževanja skupnostnih tolmačev. Na nivoju družbe bi bilo treba dodatno ozavešiti deležnike o nesprijemljivosti uporabe *ad-hoc* tolmačev (predvsem otrok), vpeljati zakonodajo in pravilnike, ki bi določali delo in pristojnosti skupnostnih tolmačev, ter urediti skupni register skupnostnih tolmačev za vse jezike, za katere se kaže potreba v sodobni slovenski družbi.

Viri in literatura

- Ertl, Anita, in Pöllabauer, Sonja. 2010. Training (medical) interpreters – the key to good practice. MedInt: A joint European training perspective. *JosTrans: The Journal of Specialised Translation* 14, 165–193. <https://www.jostrans.org/article/download/7426/6866/16710>.
- Gorjanc Vojko, in Morel, Alenka. 2016. *Skupnostno tolmačenje. Slovenščina v medkulturni komunikaciji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Gorjanc, Vojko, in Pokorn, Nike K. 2013. We are not giving up. Training public-service translators and interpreters in the economic crisis. *MTM. Minor Translating Major-Major Translating Minor-Minor Translating Minor* 5. 18–39. <http://www.mtmjournal.gr/download.asp?id=457>
- Hirci, Nataša, Homar, Vesna, Jazbinšek, Simona, Kocijančič Pokorn, Nike, Korošec, Tanja, Lipovec Čebtron, Uršula, Mikolič Južnič, Tamara, Milavec Kapun, Marija, Pistotnik, Sara, Rotar-Pavlič, Danica, Zelko, Erika. 2017a. *Večjezični priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu = Multilingual aid for better communication in healthcare = Aide multilingue pour une meilleure communication dans les soins de santé [angleško francosko]*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_ang_fr_ponatis_www_skupaj.pdf
- Hirci, Nataša, Homar, Vesna, Jazbinšek, Simona, Kocijančič Pokorn, Nike, Korošec, Tanja, Lipovec Čebtron, Uršula, Mikolič Južnič, Tamara, Milavec Kapun, Marija, Pistotnik, Sara, Rotar-Pavlič, Danica, Zelko, Erika. 2017b. *Večjezični priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu = Mnogojazyčnoe rukovodstvo dlja lučšej komunikaciji v sisteme zdravoohranjenja = Yiliao waiyu shouce wei fangbian benguo yiliao gongzuozhe yu waiguoren jinxing jiben yiliao qingjing huihua suobian [rusko kitajsko]*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_kit_rus_ponatis_www_skupaj.pdf
- Hirci, Nataša, Homar, Vesna, Jazbinšek, Simona, Kocijančič Pokorn, Nike, Korošec, Tanja, Lipovec Čebtron, Uršula, Mikolič Južnič, Tamara, Milavec Kapun, Marija, Pistotnik, Sara, Rotar-Pavlič, Danica, Zelko, Erika. 2017c. *Večjezični priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu [arabsko farski]*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_arab_far_ponatis_www_skupaj.pdf
- Hirci, Nataša, Homar, Vesna, Jazbinšek, Simona, Kocijančič Pokorn, Nike, Korošec, Tanja, Lipovec Čebtron, Uršula, Mikolič Južnič, Tamara, Milavec Kapun, Marija, Pistotnik, Sara, Rotar-Pavlič, Danica, Zelko, Erika. 2017d. *Večjezični priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu = Fjalor shumëgjydhësh për komunikim më të lehtë në shëndetësi. [albansko]*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. http://multilingualhealth.ff.uni-lj.si/MNZ_alban_ponatis_www_skupaj.pdf

ISO 13611:2014. <https://www.iso.org/standard/54082.html>

Maček, Amalija, in Biffio Zorko, Helena. 2021. Ethical challenges of interpreter training at the University of Ljubljana: The Faculty of Arts responds to social change. *Verba Hispanica*, 29 (1), 97–114. <https://doi.org/10.4312/vh.29.1.97-114>

Maček, Amalija, in Paolucci, Sandro. 2019. EULITA – European Legal Interpreters and Translators Association. V Pregelj, Barbara (ur.), *Bela knjiga o prevajanju 2018: premiki na področju prevajanja, tolmačenja, podnaslavljanja in lektoriranja v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev. 157. http://belaknjigaoprevajanju.splet.arnes.si/files/2019/03/BKP_EULITA.pdf

Maček, Amalija, in Schlamberger Brezar, Mojca. 2019. Oddelek za prevajalstvo na Filozofski fakulteti UL. V Pregelj, Barbara (ur.), *Bela knjiga o prevajanju 2018: premiki na področju prevajanja, tolmačenja, podnaslavljanja in lektoriranja v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev. 52–54. http://www.belaknjigaoprevajanju.si/files/2019/03/Bela_knjiga_cela.pdf

Pokorn, Nike K. 2019. Potreba po skupnostnih prevajalcih in tolmačih za potrebe zdravstva v Sloveniji. V Pregelj, Barbara (ur.), *Bela knjiga o prevajanju 2018. Premiki na področju prevajanja, tolmačenja, podnaslavljanja in lektoriranja v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev. 34–36. http://belaknjigaoprevajanju.splet.arnes.si/files/2019/03/BKP_Potrebe_po_skupnostnih_prevajalcih_tolmacih_za_potrebe_zdravstva_v_slo.pdf

Pokorn, Nike K., in Čibej, Jaka. 2018a. “It’s so vital to learn Slovene”: Mediation choices by asylum seekers in Slovenia. *Language Problems and Language Planning* 42/3: 265–284.

Pokorn, Nike K., in Čibej, Jaka. 2018b. “Do I want to learn a language spoken by two million people?": Mediation choices by mid-term and long-term migrants. *Language Problems and Language Planning* 42 (3). 285–304.

Pokorn, Nike K., in Čibej, Jaka. 2018c. Interpreting and linguistic inclusion – friends or foes? Results from a field study. *The Translator* 24 (2). 111–127.

Pokorn, Nike K., in Čibej, Jaka. 2022. Migrants’ attitudes towards community interpreting. V Grin, François, Maráz, László, in Pokorn, Nike K. (ur.), *Advances in Interdisciplinary Language Policy*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. 258–274.

Pokorn, Nike K., in Lipovec Čebren, Uršula. 2019. *Večjezično zdravje: Komunikacijske strategije in večkulturni stiki s tujejezičnimi bolniki v slovenskem zdravstvenem sistemu*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://doi.org/10.4312/9789610601364>.

Pokorn, Nike K., in Mikolič Južnič, Tamara. 2020a. Community interpreters versus intercultural mediators. Is it really all about the ethics? *Translation and Interpreting Studies* 15 (1). 80–107. <https://doi.org/10.1075/tis.20027.koc>.

Pokorn, Nike K., in Mikolič Južnič, Tamara. 2020b. The Community Interpreter and/or Intercultural Mediator Teacher Profile. V Pokorn, Nike K., Viezzi, Maurizio, in Radanović-Felberg, Tatjana (ur.), *Teacher Education for Community Interpreting and Intercultural Mediation. Selected Chapters*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Nacionalni inštitut za javno zdravje. 80–89. <https://doi.org/10.4312/9789610604020>.

Pokorn, Nike K., in Mikolič Južnič, Tamara. 2021. From Conference to Community Interpreter Education. The Transformation of Interpreter Education in Slovenia. V Šveda, Pavol (ur.), *Changing Paradigms and Approaches in Interpreter Training. Perspectives from Central Europe*. New York/London: Routledge. 160–182. <https://doi.org/10.4324/9781003087977-10>

Pokorn, Nike K., Grammenidis, Simos, Wiedenmayer, Anthi, Viezzi, Maurizio, Falbo, Caterina, Chianza, Antonio, Ciannameo, Anna, Radanović Felberg, Tatjana, Skaaden, Hanne, Lipovec Čebren, Uršula, Škraban, Juš, in Hirci, Nataša. 2020. The Profiles of a Community Interpreter and of an Intercultural Mediator in Greece, Italy, Norway and Slovenia. V Pokorn, Nike K., Viezzi, Maurizio, in Radanović-Felberg, Tatjana (ur.), *Teacher Education for Community Interpreting and Intercultural Mediation. Selected Chapters*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Nacionalni inštitut za javno zdravje. 18–78. <https://doi.org/10.4312/9789610604020>.

Pokorn, Nike K., Viezzi, Maurizio, in Radanović-Felberg, Tatjana (ur.). 2020. *Teacher Education for Community Interpreting and Intercultural Mediation. Selected Chapters*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Nacionalni inštitut za javno zdravje. <https://doi.org/10.4312/9789610604020>.

Povzetek

Prispevek predstavlja razvoj izobraževanja in raziskovanja na področju skupnostnega tolmačenja v Sloveniji s posebnim poudarkom na tolmačenju v medicinskem okolju ter podaja vire, ki so trenutno na voljo skupnostnim tolmačem oz. izobraževalnim ustanovam, ki želijo delovati na tem področju. Kratek pregled projektov, ki so se v zadnjih dveh desetletjih osredotočali na skupnostno tolmačenje, izpostavlja evropski projekt MedInt (2007–2009) in slovenski projekt Tolmačenje za potrebe zdravstva v Sloveniji (2010–2013). Evropska migrantska kriza je bila povod za evropski projekt MIME (2014–2018), osredotočen na mobilnost in inkluzivnost v večjezični Evropi, ter slovenski projekt izdaje slovarja, namenjenega lažji komunikaciji migrantov z zdravstvenim osebjem (2016–2018). Predstavljena je tudi nova aplikacija za zdravstvene delavce ZVEJA, ki bo postala aktivna v letu 2025. V nadaljevanju je predstavljen projekt za izobraževanje učiteljev skupnostnega tolmačenja in medkulturne medicije TRAMIG (2019–2021), v sklopu katerega so nastale tudi prve nacionalne poklicne kvalifikacije za skupnostne tolmače in medkulturne mediatorje. Nenazadnje so predstavljeni tudi etični kodeks in standardi prakse za skupnostno tolmačenje, ki so jih potrdila najpomembnejša slovenska stanovska in strokovna združenja.

Ključne besede: skupnostno tolmačenje, zdravstvo, etični kodeks, standardi prakse, nacionalna poklicna kvalifikacija

Abstract

Community interpreting in Slovenia

The article presents the development of education and research in the field of community interpreting in Slovenia, with a special focus on interpreting in healthcare settings, and provides details of the resources that are currently available to community interpreters or educational institutions wishing to work in this field. A brief overview of projects focusing on community interpreting over the last two decades highlights the European project MedInt (2007-2009) and the Slovenian project Interpreting for Healthcare in Slovenia (2010-2013). The European migrant crisis prompted the European project MIME (2014-2018), focusing on mobility and inclusiveness in a multilingual Europe, and a Slovenian project on the publication of a phrasebook aimed at facilitating the communication of migrants with healthcare providers (2016-2018). The new application for healthcare providers, ZVEJA, which will be launched in 2025, is also presented. Next, the project on training teachers of community interpreting and intercultural mediation TRAMIG (2019-2021) is presented, which has also produced the first national vocational qualifications

for community interpreters and intercultural mediators. Last but not least, the Code of Ethics and Standards of Practice for Community Interpreting, endorsed by the most important Slovenian professional and professional associations, are presented.

Keywords: community interpreting, healthcare, code of ethics, standards of practice, national vocational qualification

O avtoricah

Tamara Mikolič Južnič je izredna profesorica na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kjer je vodja prevodoslovne katedre. Raziskovalno se posveča skupnostnemu tolmačenju, zgodovini literarnega prevajanja, poučevanju prevajanja in tolmačenja ter kontrastivnim in korpusnim študijam. Objavila je dve monografiji s področja kontrastivne analize in prevodoslovja ter številne znanstvene prispevke v vodilnih mednarodno indeksiranih znanstvenih revijah, poleg tega je sourednica slovenske prevodoslovne revije STRIDON. Vodila je tudi dva projekta Evropskega parlamenta o diseminaciji dobrih praks pri izobraževanju konferenčnih tolmačev med evropskimi in neevropskimi jeziki.

Elektronski naslov: tamara.mikolicjuznic@ff.uni-lj.si

Nike K. Pokorn je od leta 2009 redna profesorica na Oddelku za prevajalstvo Univerze v Ljubljani. Strokovno se na področju prevodoslovja ukvarja s teorijo prevajanja, vplivi ideologije na prevod ter prevajanjem in tolmačenjem za skupnost. Objavila je več kot 50 člankov in več kot 50 poglavij v domačih in tujih monografijah ter napisala monografije, ki so izšle tako doma kot v tujini. Leta 2020 je skupaj s Kaiso Koskinen uredila *Priročnik o etiki in prevajanju*, ki je izšel pri založbi Routledge, leta 2023 pa je skupaj z Robertom Grošljem, Tamaro Mikolič Južnič in Agnes Pisanski Peterlin uredila *Zgodovino slovenskega literarnega prevoda*, ki je prejela nagradi Univerze v Ljubljani in Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost – ARIS.

Elektronski naslov: nike.pokorn@ff.uni-lj.si